

Crna Gora
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom
razvoju u Crnoj Gori

BESPOVRATNA PODRŠKA ZA INVESTICIJE U FIZIČKI KAPITAL
VEZANO ZA PRERADU I MARKETING POLJOPRIVREDNIH I
RIBLJIH PROIZVODA - IPARD LIKE 2.2

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

*Ovaj projekat se implementira uz podršku
Svjetske banke*

*Ovaj projekat finansira
Evropska unija*

*Ovaj projekat kofinansira
Vlada Crne Gore*

IPARD like 2.2 javni poziv za dodjelu sredstava bespovratne podrške za investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda, financiran je uz pomoć Evropske unije, sa ciljem daljeg uvođenja IPARD mjera i pravila, uz jačanje kapaciteta svih uključenih institucija. Cilj IPARD like 2.2 poziva je jačanje crnogorske poljoprivrede i dostizanje potrebnih standarda. IPARD like 2.2 poziv implementira Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR)- Direktorat za plaćanja u saradnji sa Svjetskom bankom.

Podrška ovog tipa ima za cilj da pripremi crnogorsku poljoprivredu kao i institucije za buduće članstvo u EU kroz modernizaciju proizvodnje i jačanje proizvodne konkurentnosti, kao i dostizanje standarda zajednice (EU) na polju: uvećanje kvaliteta proizvoda, higijene i bezbjednosti hrane; poboljšanja konkurentnosti porodičnih gazdinstava; uvođenja novih tehnologija i inovacija i otvaranja novih tržišnih mogućnosti; poboljšanja kvaliteta proizvoda uz ispunjavanje EU standarda u oblasti bezbjednosti hrane i zaštite životne sredine; očuvanja proizvodnje tradicionalnih proizvoda; povezivanja sektora poljoprivrede i sektora turizma; obogaćivanja turističke ponude specifičnim i tradicionalnim proizvodima visokog kvaliteta.

Prijem zahtjeva za odobravanje projekata će se vršiti od 01. februara 2017. godine do 31. marta 2017. godine, a odobravanje primljenih zahtjeva će se vršiti nakon završetka ovog Poziva (tj. nakon 31. marta 2017).

Sve procedure nabavki i kriterijumi prihvatljivosti usaglašeni su sa Evropskom unijom i Svjetskom bankom, a više informacija možete dobiti na sajtu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (<http://www.mpr.gov.me>).

1) KOJI SEKTORI I INVESTICIJE SE PODRŽAVAJU IPARD LIKE 2.2 JAVNIM POZIVOM?

Sektori prerade koji se podržavaju:

- Podmjera A - Sektor hrane životinjskog porekla (mlijeko, ribarstvo i akvakultura, itd);
- Podmjera B - Sektor hrane biljnog porijekla i gljiva (voće, povrće, ljekovito i aromatično bilje, pečurke, maslinovo ulje i drugi proizvodi od maslina, vino).
- Podmjera C - Klanice na poljoprivrednim gazdinstvima i već postojeće klanice koje su odobrene u skladu sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Službeni list CG, broj 21/16).

Investicije u poljoprivredu koje se podržavaju:

- Unutrašnji pristupni putevi (razvoj ekonomskog dvorišta u cilju povezivanja pogona u okviru subjekta);
- Nabavka i montaža sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za sopstvenu potrošnju (solarni paneli; elektrana na biomasu; povezivanje postrojenja na mrežu električnog snabdijevanja/od fabrike do objekta);
- Adaptacija/rekonstrukcija/izgradnja objekata i drugih pomoćnih objekata za preradu;
- Nabavka i montaža posebne opreme i mehanizacije za proizvodnju (preradu), za koju je subjekat u poslovanju hranom registrovan;
- Nabavka specijalne opreme i mehanizacije za pakovanje, etiketiranje i skladištenje gotovih proizvoda;
- Nabavka specijalne (namjenske) opreme za čišćenje, prečišćavanje i ostale neophodne usluge u objektu;
- Nabavka opreme za ventilaciju objekta (ventilacija i klimatizacije objekata u oblasti energetike, vodosnabdijevanja (alternativne načine vodosnabdijevanja, ne uključujući bunare), gasa, elektro i kanalizacione mreže, za prečišćavanje otpadnih voda i sprječavanje zagađenja vazduha, itd);

- Nabavka specijalnih vozila i mehanizacije za sopstvene potrebe, na primjer vozila za prevoz sirovog mlijeka, uključujući mobilne rezervoare sa pratećom opremom, specijalizovane rezervoare/sisteme hlađenja za kamion sa odgovarajućom opremom (mjerni instrumenti i uređaji za uzorkovanje), itd, koji su u skladu sa obimom prerade.

2) KO MOGU BITI KORISNICI?

Definicija korisnika:

Korisnici podmjere A mogu biti samo iz sektora hrane životinjskog porijekla (mlijeko, ribarstvo i akvakultura).

Korisnici podmjere A mogu biti:

Pravna lica i preduzetnici registrovani u Centralnom registru privrednih subjekata i Registru odobrenih objekata za djelatnosti za koje se podnose zahtjevi, odnosno subjekti u poslovanju hranom, čiji su objekti odobreni od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Crnoj Gori, a uključeni su u Odluku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja br. 323-64/15-2 od 9. novembra 2015. godine o sprovođenju procesa dalje kategorizacije odobrenih objekata u prehrambenoj industriji.

Korisnici podmjere A iz sektora ribarstva i akvakulture koji nijesu bili predmet kategorizacije moraju biti registrovani u sljedeće registre:

1. Pravna lica i preduzetnici registrovani u Centralnom registru privrednih subjekata, do dana objavljivanja ovog javnog poziva i
2. Registar primarnih proizvođača u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na dan objavljivanja poziva i

Korisnici podmjere B mogu biti samo iz sektora hrane biljnog porijekla i gljiva koji se bave preradom i pakovanjem primarnih poljoprivrednih proizvoda, kao što su: prerada i pakovanje voća, povrća, gljiva, aromatičnog i ljekovitog bilja, maslinovog ulja i drugih proizvoda od maslina i vina.

Korisnici podmjere B - pravna lica koja su bila predmet kategorizacije moraju biti registrovani u:

1. Centralnom registru privrednih subjekata za obavljanje djelatnosti za koje se podnose zahtjevi i
2. Registru odobrenih objekata za djelatnosti za koje se podnose zahtjevi, odnosno subjekti u poslovanju hranom, čiji su objekti odobreni od strane Uprave za bezbjednost hrane u Crnoj Gori, a uključeni su u Odluku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja br. 323-64/15-2 od 9. novembra 2015. godine o sprovođenju procesa dalje kategorizacije odobrenih objekata u prehrambenoj industriji.

Korisnici podmjere B - pravna lica koja nijesu bila predmet kategorizacije moraju biti registrovani u sljedeća dva registra:

1. Centralnom registru privrednih subjekata (CRPS) za djelatnost za koju se podnosi zahtjev, do dana objavljivanja ovog javnog poziva;
2. Odgovarajućem registru za preradu kod nadležnih organa:
 - za vinogradarstvo - Registar proizvođača grožđa i vina koji stavljaju vino u promet u okviru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (registrovani najkasnije do dana objavljivanja Javnog poziva),
 - za maslinarstvo - Registar proizvođača maslina i/ili maslinovog ulja/prerađivača maslina u okviru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (registrovani najkasnije do dana objavljivanja Javnog poziva),

- za voće, povrće, pečurke, ljekovito i aromatično bilje - Centralni registar registrovanih, odnosno odobrenih objekata u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, ili su podnijeli zahtjev za registraciju, tj. odobranje objekta Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na dan podnošenja zahtjeva za podršku.

Korisnici podmjere B - fizička lica moraju biti registrovani u sljedeća dva registra i to u:

1. Registru poljoprivrednih gazdinstava Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (registrovani najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za podršku), i
2. Odgovarajućem registru za preradu:
 - za vinogradarstvo - Registar proizvođača grožđa i vina koji stavljaju vino u promet u okviru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (registrovani najkasnije do dana objavljivanja Javnog poziva),
 - za maslinarstvo - Registar proizvođača maslina i/ili maslinovog ulja/prerađivača maslina u okviru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (registrovani najkasnije do dana objavljivanja Javnog poziva),
 - za voće, povrće, pečurke, ljekovito i aromatično bilje - registar odobrenih objekata u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove ili su podnijeli zahtjev za registraciju, tj. odobranje objekta Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na dan podnošenja zahtjeva za podršku.

Korisnici podmjere C mogu biti iz sektora stočarstva koji se bave uzgojem goveda, ovaca, koza, tovnih piladi i čurića, i svinja ili već postojeće klanice koje su odobrene u skladu sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Službeni list CG, broj 21/16).

Korisnici podmjere C mogu biti fizička lica ili privredna društva iz sektora stočarstva koji se bave uzgojem goveda, ovaca, koza, tovnih piladi i čurića, i svinja i koji moraju biti registrovani u sljedeća dva registra:

1. Registru poljoprivrednih gazdinstava, u skladu sa Pravilnikom o obliku i načinu vođenja registra subjekata i registra poljoprivrednih gazdinstava (Službeni list Crne Gore, br. 16/2014), u trenutku podnošenja zahtjeva, i
2. Relevantantnom registru Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, odnosno u registrima Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (centralni registar gazdinstava, registar objekata i ostali) na dan objavljivanja Javnog poziva.

Pravna lica i preduzetnici registrovani u Centralnom registru privrednih subjekata i Registru odobrenih objekata za djelatnosti za koje se podnose zahtjevi, odnosno subjekti u poslovanju hranom, čiji su objekti odobreni od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Crnoj Gori u skladu sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Službeni list CG, broj 21/16), a uključeni su u Odluku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja br. 323-64/15-2 od 9. novembra 2015. godine o sprovođenju procesa dalje kategorizacije odobrenih objekata u prehrambenoj industriji.

Koji su kriterijumi prihvatljivosti za sve korisnike (A, B i C)?

- Prihvatljive investicije za podršku su investicije u građevinarstvu (izgradnja, rekonstrukcija, adaptacija), investicije u nabavku opreme i mehanizacije (uključujući specijalizovana vozila, za potrebe svoje djelatnosti) i opšti troškovi.
- Investicija za koju se podnosi zahtjev za podršku mora biti trajno stacionirana u Crnoj Gori.
- Investicija je prihvatljiva za podršku samo ako je njena realizacija počela nakon datuma potpisivanja ugovora za dodjelu sredstava bespovratne pomoći sa MPRR-om/ Direktoratom za plaćanja, i praćena sprovođenjem neophodnih procedura nabavke. Ovaj kriterijum se ne odnosi na opšte troškove (izrada tehničke dokumentacije, biznis plana, itd).

- Investicije su prihvatljive za podršku samo ako su potpune i funkcionalne (zaokružene cjeline). To znači da Ministarstvo neće podržavati projekte gdje je predmet investiranja dio koji neće biti funkcionalan bez drugih dijelova (nepotpune investicije neće biti podržane).
- Investicija su prihvatljive za podršku samo ako budu u skladu sa standardima EU koji se odnose na zaštitu životne sredine, bezbjednost hrane, dobrobit životinja i veterinarsko javno zdravlje.
- Dostavljena faktura/ponuda treba da sadrži iznos investicije sa i bez PDV-a.
- Troškovi za svaki dio investicije moraju da budu u skladu sa realnim trenutnim tržišnim cijenama.
- Nakon završetka investicije korisnik je obavezan da postavi, prije podnošenja zahtjeva za isplatu, na vidljivom mestu naljepnicu i/ili informativnu tablu koja označava da je investicija finansirana od strane IPARD 2.2 projekta i koja mora biti na tom mjestu sve dok je Ugovor o dodjeli sredstava bespovratne podrške između korisnika i MPRR-a na snazi (tj. 5 godina). Detaljne smjernice o formatu naljepnice i informativne table propisane su u Aneksu Vidljivost Ugovora o dodjeli sredstava bespovratne podrške. Vidljivost će biti provjerena u toku terenske kontrole prije isplate.
- Investicija ostaje prihvatljiva za finansiranje pod uslovom da se, u periodu od pet godina od dana konačne isplate od strane Direktorata za plaćanja, ne dogode izmjene koje:
 - utiču na njenu prirodu ili njene uslove za implementaciju;
 - dovode do promjene u prirodi vlasništva jednog dijela ili cijele investicije na način koji krši uslove ovog Poziva (tj. novi vlasnik mora biti prihvatljiv i mora da ispoštuje sve uslove iz Javnog poziva do momenta isteka ugovora), ili prekida ili izmiještanja kofinansirane proizvodne aktivnosti van Crne Gore.
- Nabavka bilo koje vrste robe, usluga i radova može biti prihvatljiva za podršku samo ako je prodavac, odnosno pružalac usluga (izvođač) pravno lice koje je registrovano za djelatnost koja je predmet investicije. Ukoliko je prodavac ili pružalac usluga (izvođač) pravno lice registrovano u zemlji koja nije Crna Gora, korisnik mora da dostavi dokaz o registraciji tog pravnog lica (iz države gdje je to pravno lice registrovano) za djelatnost koja je predmet investicije Direktoratu za plaćanja (dokument treba da bude preveden na crnogorski jezik od strane ovlašćenog sudskog tumača/prevodioca).
- U slučaju da je podnosilac zahtjeva bio korisnik podrške u okviru IPARD like 2 projekta, u trenutku podnošenja zahtjeva za isplatu za IPARD like 2.2 javni poziv, podnosilac zahtjeva mora dokazati da je realizovao prethodnu investiciju u okviru IPARD like 2 poziva ili je podnio kompletan zahtjev za isplatu za tu investiciju;
- Investicija u okviru IPARD like 2.2 poziva ne može biti podržana iz neke druge šeme bespovratne podrške MPRR-a;
- Privredna društva koja su pozvana da dostave ponude ne smiju biti povezana jedna sa drugima ili sa podnosiocem zahtjeva. Podnosilac zahtjeva ne smije pozvati na dostavljenje ponuda ili dodijeliti ugovor privrednom društvu/društvima sa kojim je povezan i čime bi doveo do sukoba interesa.
- Procedure nabavke moraju biti u skladu sa procedurom koja je opisana u poglavlju 3.10 Operativnog priručnika za dodjelu sredstava bespovratne podrške;
- Svi podneseni dokumenti ne smiju biti stariji od 6 mjeseci. Ukoliko je dokumentacija na stranom jeziku, mora biti prevedena na crnogorski jezik (od strane ovlašćenog sudskog tumača/prevodioca);
- Biznis plan mora da ima logičnu dosljednost, što znači da se u opisnom dijelu biznis plana moraju navesti zvanične informacije uključujući prethodnu godinu rada i plan za naredni period. Opisni dio biznis plana treba da bude u skladu sa bilansom stanja

i bilansom uspjeha ili izvještajima o poslovnom računu. Privredni subjekti koji su obveznici sistema oporezivanja (uključujući i preduzetnike u ovom sistemu plaćanja) moraju dostaviti bilans stanja i bilans uspjeha. Preduzetnici koji plaćaju paušalni porez moraju da podnesu izveštaj o poslovnom računu u okviru dokumentacije koja prati zahtjev za podršku.

- Za sve investicije uz zahtjev za podršku obavezno je dostaviti rješenje nadležnog organa (lokalna samouprava ili AZŽS) da li je za planiranu investiciju neophodno sprovesti procjenu uticaja na životnu sredinu. U slučaju da je odluka pozitivna, obavezno je da se izvrši procjena uticaja na životnu sredinu za planiranu investiciju u skladu sa relevantnim zakonom najkasnije do isplate sredstava podrške. Konačna isplata neće se izvršiti dok se Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu i Saglasnost na isti ne dostave Direktoratu za plaćanja.

Kriterijumi za korisnike podmjere A

- Svi korisnici iz kategorije II moraju da dostave, kao dodatak biznis plana, detaljno objašnjenje investicije. Detaljnim objašnjenjem investicije (Aneks 2 - Upitnik za kategoriju II) podnosilac zahtjeva treba da pokaže kako planira da otkloni neusklađenosti iz Izveštaja o procjeni i kategorizaciji objekata u cilju unapređenja u kategoriju I, i ovaj dokument nije predmet odobranja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.
- Svi korisnici iz kategorije III zajedno sa drugim dokumentima za podnošenje zahtjeva za podršku moraju dostaviti Plan unapređenja koji je odobren od strane nadležnog organa (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove).
- Završena investicija mora biti usklađena sa relevantnim propisima u pogledu zaštite životne sredine, dobiti životinja, bezbjednosti hrane i veterinarskog javnog zdravlja propisanim u Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. list Crne Gore, br. 80/05, 40/10, 73/10, 40/11, 27/13 i 52/16), Uredbi o projektima koji su predmet procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. list Crne Gore, br. 47/13 i 53/14), Zakonu o bezbjednosti hrane (Sl. list Crne Gore, br. 57/15), u Zakonu o dobiti životinja (Sl. list Crne Gore, br. 14/08) i Zakonu o veterinarstvu (Sl. list Crne Gore, br. 30/12).
- Svi korisnici iz sektora ribarstva i akvakulture koji nisu bili u procesu kategorizacije zajedno sa drugim dokumentima za podnošenje zahtjeva za podršku moraju dostaviti Tehnološki plan (skica objekta sa rasporedom prostorija; opis tehnološkog postupka, urađen u skladu sa Pravilnikom o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje, član 2 i 4) koji je odobren od strane nadležnog organa (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove).
- Ukoliko je predmet investicije proširenje postojeće proizvodnje, podnosilac zahtjeva može da dobije podršku za proširenje u okviru iste proizvodne aktivnosti.

Kriterijumi za korisnike podmjere B

- Svi korisnici iz kategorije II moraju da dostave, kao dodatak biznis plana, detaljno objašnjenje investicije. Detaljnim objašnjenjem investicije (Aneks 2 - Upitnik za kategoriju II) podnosilac zahtjeva treba da pokaže kako planira da otkloni neusklađenosti iz Izveštaja o procjeni i kategorizaciji objekata u cilju unapređenja u kategoriju I, i ovaj dokument nije predmet zvaničnog odobranja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.
- Svi korisnici iz kategorije III zajedno sa drugim dokumentima za podnošenje zahtjeva za podršku moraju dostaviti Plan unaprijeđenja koji je odobren od strane nadležnog organa (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove).

- Svi korisnici koji nijesu bili u procesu kategorizacije zajedno sa drugim dokumentima za podnošenje zahtjeva za podršku moraju dostaviti dokaz da su predali zahtjev za registraciju, tj. odobravanje objekta Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Tehnološki plan (skica objekta sa rasporedom prostorija; opis tehnološkog postupka, urađen u skladu sa Pravilnikom o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje, član 2 i 4) koji je odobren od strane nadležnog organa (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove).
- Završena investicija mora da bude usklađena sa relevantnim propisima u pogledu očuvanja životne sredine i bezbjednosti hrane propisanim u Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. list Crne Gore, br. 80/05, 40/10, 73/10, 40/11, 27/13 i 52/16), Uredbi o projektima koji su predmet procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. list Crne Gore, br. 47/13 i 53/14) i Zakonu o bezbjednosti hrane (Sl. list Crne Gore, br. 57/15).
- Ukoliko je predmet investicije proširenje postojeće proizvodnje, podnosilac zahtjeva može da dobije podršku za proširenje u okviru iste proizvodne aktivnosti.

Kriterijumi za korisnike podmjere C

- Svi korisnici koji u trenutku objavljivanja Poziva su u kategoriji II, tj. koji su odobreni u skladu sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Sl. list CG, br. 21/16) moraju da dostave, kao dodatak biznis plana, detaljno objašnjenje investicije. Detaljnim objašnjenjem investicije (Aneks 2 - Uпитnik za kategoriju II) podnosilac zahtjeva treba da pokaže kako planira da otkloni neusklađenosti iz Izveštaja o procjeni i kategorizaciji objekata u cilju unapređenja u kategoriju I, i ovaj dokument nije predmet odobravanja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.
- Sve korisnike iz kategorije III koji su odobreni u skladu sa sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Sl. list CG, br. 21/16) zajedno sa drugim dokumentima za podnošenje zahtjeva za podršku moraju dostaviti Plan unaprijeđenja koji je odobren od strane nadležnog organa (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove).
- Za sve korisnike koji se bave uzgojem životinja na dan objavljivanja poziva moraju imati dokaz o uzgoju od minimum:
 - 50 ovaca ili koza;
 - 30 svinja u tovu;
 - 1000 tovnih piladi,
 - 500 čurića;
 - 20 govedi.
- Završena investicija mora da bude u skladu sa Uredbom o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane (Sl. list CG, br. 21/16).

Kriterijumi za investicije u izgradnju ili rekonstrukciju objekata

- U slučaju da se investicija navedena u zahtjevu za podršku odnosi na izgradnju/rekonstrukciju objekata, korisnik mora da izradi i dostavi uz zahtjev revidirani idejni projekat ili glavni projekat (u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, Sl. list Crne Gore, br. 51/08, 40/10, 34/11, 47/11, 35/13, 39/13, 33/14), uključujući i urbanističko-tehničke uslove, odnosno građevinsku dozvolu sa važećim/validnim datumom.

- Ponuda za izgradnju/rekonstrukciju mora da bude u skladu sa predmjerom iz revidiranog idejnog projekta ili glavnog projekta po stavkama i po količinama.
- U slučaju radova izgradnje/rekonstrukcije, uz zahtjev za plaćanje, korisnik mora da dostavi upotrebnu dozvolu nadležnog organa ili pozitivni izveštaj Komisije za tehnički prijem i zahtjev za izdavanje upotrebne dozvole koji je dostavljen nadležnom organu (opština ili Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u zavisnosti od toga gdje je dobijena građevinska dozvola). Konačna isplata podrške neće se izvršiti dok se upotrebna dozvola ne dostavi Direktoratu za plaćanja.
- Izgradnja ili rekonstrukcija ili bilo koji drugi radovi na objektu navedeni od strane podnosioca zahtjeva u zahtjevu za podršku ne može se podržati ukoliko se vrši na zemljištu ili objektu koji nije u vlasništvu (1/1) korisnika ili osnivača/vlasnika privrednog društva ili se nalazi pod nekim pravnim teretom (hipoteka i sl) do dana donošenja odluke o zahtjevu za podršku.
- U slučaju da je zemljište ili objekat u vlasništvu osnivača/vlasnika privrednog društva, prije konačne isplate osnivač/vlasnik je dužan da prenese pravo vlasništva nad podržanim objektom na privredno društvo – korisnika sredstava podrške

Kriterijumi prihvatljivosti investicija adaptacije objekata

- U slučaju da je investicija navedena u zahtjevu za dodjelu podrške adaptacija objekta, korisnik mora da izradi i dostavi uz zahtjev idejni projekat za planirane radove (u formi koja sadrži poziciju, kapacitet, arhitektonske, tehničke, tehnološke i funkcionalne karakteristike objekta, organizacione elemente adaptacije objekta, elemente održavanja objekta, procijenjenu vrijednost radova na adaptaciji) i mišljenje nadležnog organa - lokalnog Sekretarijata za urbanizam da se planirani radovi smatraju adaptacijom (u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, Sl. list Crne Gore, br. 51/08, 40/10, 34/11, 47/11, 35/13, 39/13, 33/14).
- Ponuda za adaptaciju mora da bude u skladu sa predmjerom iz idejnog projekta po stavkama i po količinama.
- Adaptacija, ili bilo koji drugi građevinski radovi na objektu navedenim od strane podnosioca zahtjeva u zahtjevu za podršku ne može se podržati ukoliko se vrši na zemljištu ili objektu koji nije u vlasništvu (1/1) korisnika ili osnivača/vlasnika privrednog društva ili se nalazi pod nekim pravnim teretom (hipoteka i sl), do dana donošenja odluke o zahtjevu za podršku.
- U slučaju da je zemljište ili objekat u vlasništvu osnivača/vlasnika privrednog društva, prije konačne isplate osnivač/vlasnik je dužan da prenese pravo vlasništva nad podržanim objektom na privredno društvo – korisnika sredstava podrške.
- U slučaju adaptacije, uz zahtjev za plaćanje, korisnik mora da podnese građevinske knjige (dnevnik i dr) ovjerene od strane izvođača radova.

Kriterijumi prihvatljivosti za investicije nabavke i instalacije opreme

- U slučaju da zahtjev (bez obzira na koju kategoriju ili podmjeru se odnosi) obuhvata nabavku opreme obavezno je da korisnik dostavi crtež (1:100) koji jasno prikazuje poziciju gdje će se nabavljena oprema nalaziti u objektu. Ovaj crtež mora biti pripremljen od strane kvalifikovanog lica (građevinski inženjer ili arhitekta koji ima licencu za projektovanje).
- Za korisnike iz podmjere A (proizvodnja hrane životinjskog porijekla) u slučaju da se investicija odnosi samo na nabavku i ugradnju opreme i da prema kategorizaciji postoje neusaglašenosti koje se moraju riješiti, podnosilac zahtjeva je dužan da sam riješi ove neusaglašenosti do realizacije projekta. Dodatno, podnosilac zahtjeva mora da dostavi idejni projekat gdje će predstaviti faze rekonstrukcije/adaptacije objekta

u kojem postoje neusaglašenosti, tj. u kojem planira da postavi opremu (ukoliko se neusaglašenosti odnose na objekat i preporuke su da se mora rekonstruisati/ adaptirati objekat). Radovi na objektu moraju da budu završeni do podnošenja zahtjeva za isplatu, u skladu sa dostavljenim idejnim projektom.

- U slučaju da je investicija navedena u zahtjevu za podršku nabavka roba - opreme, korisnik mora da dostavi detaljnu tehničku specifikaciju za svaku pojedinačnu stavku.
- Prihvatljiva je samo nabavka nove opreme koja će se koristiti za potrebe djelatnosti korisnika (namjenska i specijalizovana oprema) i koja je u skladu sa obimom prerade.

Kriterijumi prihvatljivosti za investicije nabavke mehanizacije i vozila

- Podržava se samo nabavka nove mehanizacije/vozila koja će se koristiti za potrebe djelatnosti korisnika (namjenska i specijalizovana mehanizacija za sopstvene potrebe, npr. vozila za prevoz sirovog mlijeka, uključujući i mobilne rezervoare mlijeka sa pratećom opremom, specijalizovani rezervoari/sistemi za hlađenje za kamione sa odgovarajućom opremom, mjerni instrumenti i uređaji za uzorkovanje i itd), koja je u skladu sa obimom prerade.
- Uz zahtjev za isplatu korisnik je dužan da obezbijedi dokaz da je kupljeno vozilo/ mehanizacija koje je predmet investicije registrovano u skladu sa zakonskim odredbama i da je u vlasništvu korisnika.

Šta su neprihvatljivi troškovi za podršku?

- Porezi, uključujući porez na dodatu vrijednost (PDV);
- Carine i uvozni troškovi i sve druge slične naknade;
- Kupovina ili zakup zemljišta i postojećih objekata;
- Kamate, novčane kazne, finansijske kazne i sudski troškovi;
- Operativni troškovi;
- Korišćena/polovna oprema i mehanizacija;
- Troškovi banke, troškovi garancija i drugi slični troškovi;
- Održavanje, amortizacija i troškovi zakupa;
- Troškovi u naturi;
- Troškovi koji se odnose na zakup ugovora, kao što su marža zakupodavca, opšti troškovi i troškovi osiguranja;
- Troškovi zastupanja osim onih od opšteg interesa;
- Investicije u preradu ili druge djelatnosti koje mogu dovesti do povećanja za-gađenja prekograničnih vodenih površina;
- Investicije u kompanije koje su djelimično ili potpuno u vlasništvu države;
- Investicije na zemljištu koje je formalno ili neformalno zauzeto ili ga koristi treće lice, što će dovesti do njihovog premiještanja;
- Investicije koje mogu imati negativan uticaj na zaštićenim ili važnim prirodnim staništima, ekosistemima ili biodiverzitetu;
- Nabavka mehanizacije i transportnih vozila čija je namjena pružanje usluga izvan sopstvene proizvodnje podnosioca zahtjeva;
- Investicije u iskopavanje i rekonstrukciju bunara;
- Investicije u hortikulturu.

Šta su prihvatljivi troškovi za podršku?

- Nabavka/pružanje konsultantskih usluga finansiranih od strane IPARD like 2.2 poziva za dodjelu sredstava bespovratne podrške biće podijeljena u sljedećim iznosima i realizovana u skladu sa procentom visine podrške koji važi za cjelokupnu investiciju:
 - Za iznos do 2.000 EUR za tehničku dokumentaciju za izgradnju/rekonstrukciju/adaptaciju objekata,
 - Za iznos do 500 EUR za izradu biznis plana A i 1.000 EUR za izradu biznis plana B,
 - Za iznos do 2.000 EUR za pružanje podrške za sprovođenje postupaka nabavki NCB i ICB procedura, uz uslov da konsultant (fizičko ili pravno lice) angažovan od strane podnosioca zahtjeva mora da ima iskustvo u sprovođenju procedura nabavke Svjetske banke (ne manje od 3 godine), uključujući iskustvo u NCB i ICB procedurama, da bi bio prihvatljiv za podršku,
 - Za iznos do 1.000 EUR za Plan unapređenja, i 500 EUR za razvoj HACCP plana/smjernica za objekte i organizaciju opreme,
 - Za iznos do 1.000 EUR za pripremu Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu.

Svi gore navedeni iznosi spadaju u prihvatljive troškove.

- Jedan zadatak sa jednom konsultantskom kompanijom ne može biti veći od 2.000 EUR i podnosilac zahtjeva može da angažuje samo jednu kompaniju za jedan zadatak (osim ako se radi o izradi Plana unapređenja i HACCP plana, gdje jedna kompanija može da radi oba dokumenta u okviru jednog zahtjeva za podršku).
- Biznis plan i tehnička dokumentacija se moraju dostaviti u papirnoj i elektronskoj (CD/DVD) verziji koja se ne može naknadno mijenjati.
- Opšti troškovi navedeni od 1 do 5, koji su prihvatljivi retroaktivno (jer mogu nastati prije potpisivanja ugovora), mogu se uzeti u obzir samo ako je projekat na koji se troškovi odnose odobren i ugovoren od strane MPRR-a/Direktorata za plaćanja. Uz zahtjev za podršku obavezno je dostaviti ponude/račune za sve opšte troškove koji su plaćeni ili će biti sprovedeni u slučaju odobravanja projekta i ugovaranja (u vezi sa laboratorom za EIA, procedure nabavke, itd).

3) KOLIKI JE IZNOS PODRŠKE?

Podrška se obezbjeđuje u iznosu od 50% od prihvatljive investicije, za sve oblasti investiranja i ne uključuje PDV.

Minimalna vrijednost investicija sa PDV-om (EUR): 15.000

Maksimalna vrijednost investicija sa PDV-om (EUR): 250.000

4) ŠTA SVE PODNOSIOCI ZAHTEVA TREBA DA URADE?

Korak 1 - Pripremite sva dokumenta potrebna za prijavljivanje

- Podnosilac zahtjeva je u obavezi da dostavi zahtjev za podršku uključujući svu dodatnu dokumentaciju navedenu u Aneksu 1 zahtjeva. Obrasci za prijavu na javni poziv biće dostupni na internet stranici MPRR-a, i to:
 - Zahtjev za podršku (Aneks 1);
 - Biznis plan (Aneks 3);
 - Upitnik za zaštitne mjere životne sredine i socijalne mjere zaštite (Aneks 4).

- Za prijavu na javni konkurs, podnosilac zahtjeva ispunjava obrasce i prilaže neophodnu dokumentaciju (ispunjeni aneksi 1, 3 koji su obavezni u trenutku podnošenja prijave (i elektronska i štampana verzija) i aneks 4).
- Operativni priručnik za dodjelu sredstava bespovratne podrške u okviru IPARD like 2.2 javnog poziva sadrži detaljne uslove i kriterijume podrške koji su obavezujući za subjekte u poslovanju hranom koji žele da konkurišu na ovaj Poziv, a za sve dodatne informacije možete se obratiti Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Korak 2 – Popunjavanje zahtjeva za podršku/kako popuniti dokumentaciju, posebno biznis plan?

Korak 1 – Pripremite sva dokumenta potrebna za prijavljivanje

- Uz potpuno ispunjen Zahtjev za podršku (aneks 1) neophodno je dostaviti potpuno ispunjen biznis plan (aneks 3), u papirnoj i elektronskoj formi, sa procijenjenim troškovima investicije.
- Biznis plan mora da ima logičnu dosljednost, što znači da se u opisnom dijelu biznis plana mora navesti zvanična informacija uključujući prethodnu godinu rada i plan za naredni period. Procjena treba da bude bazirana na pisanim cjenovnim ponudama. Treba napomenuti da vrste pojedinih roba koje imaju iste karakteristike ili koje mogu biti nabavljene od istog dobavljača, treba grupisati u cjeline u najvećoj mogućoj mjeri. Primjera radi: daske, ekseri, crijep i sl. treba grupisati u kategoriju građevinskih materijala.
- Napravite što detaljniji opis uređaja i opreme iz Vaše investicione ideje i ispitajte njihovu dostupnost u prodaji i odnos cijena.
- Pozovite ili obidite trgovce, prodavnice, uvoznike i isporučioce opreme, nabavite najmanje jednu ponudu po specifikaciji koju ste pripremili i navedite je u Zahtjevu za podršku.
- Napravite realan zahtjev (koristeći model iz Operativnog priručnika).
- Svaki zahtjev treba da sadrži popunjeni kontrolni upitnik za ekološka i socijalna pitanja (aneks 4), procjenu i saglasnost na procjenu uticaja na životnu sredinu – za projekte koji zahtijevaju procedure procjene. Podnosilac zahtjeva je dužan pripremiti procjenu uticaja i EMP.

Korak 3 – Na koju adresu se šalju popunjeni zahtjevi?

- Zahtjev se šalje isključivo preporučenom poštom sa poštanskom markom i pečatom koji pokazuje tačan datum slanja na sljedeću adresu: Direktorata za plaćanja, Moskovska 101, 81000 Podgorica, sa naznakom: „Prijava na IPARD like 2.2 javni poziv za dodjelu sredstava bespovratne podrške“.
- Zahtjev se, nakon evidencije u pisarnici Direktorata za plaćanja, dostavlja Odsjeku za oglašavanje i autorizaciju projekata u okviru Direktorata za plaćanja.
- Najprije se zahtjevi evidentiraju u glavnoj bazi podataka Direktorata za plaćanja i dodjeljuju im se brojevi prema redosljedu njihovog prijema u arhivi DP-a.
- Nakon prijema, zahtjev i sva prateća dokumenta Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja zadržava, dok podnosilac zahtjeva mora napraviti kopiju svih podnesenih dokumenata prije nego ih preda MPRR-u i čuvati je dok god traje projekat.

Korak 4 – Šta se dešava nakon što je zahtjev podnijet?

Najprije će se zahtjevi provjeravati, prema redosljedu njihovog prijema, tako da se utvrdi da li su stigli pravovremeno i da li su kompletni i prihvatljivi. Provjere će se raditi u skladu

sa utvrđenom kontrolnim listama. Provjere kompletnosti i prihvatljivosti biće sprovedene na kontrolnim listama koje uključuju princip „četiri oka“.

Tokom administrativne provjere, za svaki nepotpuni zahtjev, Direktorat za plaćanja će tražiti od podnosioca zahtjeva da dostavi dokumenta koja nedostaju i to u roku od petnaest (15) kalendarskih dana od dana prijema obavještenja o dopuni.

Da bi se uporedili podaci iz podnijete dokumentacije sa činjenicama sa terena, biće sprovedene terenske kontrole Odsjeka za kontrolu na terenu iz Direktorata za plaćanja. Odsjek za oglašavanje i autorizaciju projekata će donijeti konačnu odluku zasnovanu na sprovedenim kontrolama.

Svi zahtjevi koji su kompletni i ispunjavaju uslove biće rangirani na rang listi. Prioritet pri odobravanju sredstava imaju zahtjevi sa većim brojem bodova, ukoliko je zahtijevani iznos sredstava za podršku veći od sredstava podrške predviđenih budžetom za tekuću godinu.

Korak 5 – Kada možete početi sa Vašom investicijom?

Ako su svi prethodni koraci uspješno završeni, u skladu sa pozivom i Operativnim priručnikom, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja će donijeti Rješenje o usvajanju zahtjeva, Direktorat za plaćanja će pripremiti Ugovor o dodjeli sredstava bespovratne podrške, koji reguliše obaveze ugovornih strana i informiše korisnika o njegovim pravima i obavezama. Korisnik mora da poštuje sve članove i anekse iz Ugovora, koji će potpisati sa MPRR-om. Nerealizovanje investicije u skladu sa Ugovorom povlači odbijanje Zahtjeva za isplatu podrške i raskida Ugovora.

Korak 6 – Šta treba da imate na umu prilikom realizacije Vaše investicije?

Investicija od strane korisnika može početi tek kada je Ugovor o dodjeli sredstava bespovratne podrške potpisan od strane korisnika i MPRR-a stupio na snagu. Prije potpisivanja Ugovora dozvoljeno je izvršiti samo pripreme radove (to uključuje, npr. pripremu tehničke dokumentacije, pripremu biznis plana, sticanje vlasništva nad imovinom vezanom za ulaganja i sl.).

Ukoliko MPRR/Direktorat za plaćanja utvrdi da je korisnik prije potpisivanja Ugovora započeo s bilo kojom aktivnošću na predloženom projektu, osim pripremnih radova, MPRR će odbiti Zahtjev za dodjelu sredstava bespovratne podrške.

Od trenutka stupanja na snagu Ugovora o dodjeli sredstava bespovratne podrške korisnik ne smije mijenjati projekat. U slučaju da se određena promjena ipak mora napraviti, korisnik je obavezan o tome obavijestiti MPRR/Direktorat za plaćanja u pisanom obliku uz odgovarajuće objašnjenje (Aneks 10), i može izvršiti promjenu tek nakon pismenog odobrenja od strane MPRR-a/Direktorata za plaćanja.

Prilikom nabavke robe, materijala i usluga neophodnih za investiranje morate ispuniti procedure nabavke u skladu sa kriterijumima iz Operativnog priručnika za dodjelu sredstava bespovratne podrške. Procedure nabavke obavljaće korisnik sredstava podrške.

Nabavka pojedinačnih dobara, materijala i radova u vrijednosti koja je niža od 2.000,00 EUR izvršiće se od strane korisnika putem direktne kupovine/ugovaranja.

Metode nabavke za radove i robe u iznosu većem od 2.000,00 EUR su:

- Međunarodno javno nadmetanje (ICB) za robe;
- Nacionalno javno nadmetanje (NCB) za radove;
- Šoping za robe i radove.

Metoda nabavke - pragovi za pojedine metode nabavki:

Metod nabavke za radove	Više / manje	Prag (EUR)
NCB radovi	Više	€ 180,000
Šoping radovi	Manje	€ 180.000
Metod nabavke za robe	Više / manje	Prag (EUR)
ICB robe	Više	€ 90,000
Šoping robe	Manje	€ 90,000

Jedinica za tehničku podršku (TSU) u okviru Ministarstva finansija će organizovati obuke za korisnike bespovratne podrške i pružiti im odgovarajuće inpute – dokumenta, metode i druge zahtjeve, ali sve procedure nabavke su odgovornost korisnika bespovratne podrške.

Korak 7 – Šta treba da sadrži Zahtjev za isplatu i kada se predaje?

Nakon završetka investicije, korisnik dostavlja Zahtjev za isplatu sa potrebnom dokumentacijom i to u originalnom obliku, nakon čega se isti prosleđuje Odsjeku za autorizaciju plaćanja u okviru Direktorata za plaćanja. Dokumenta koja se prilažu uz zahtjev za isplatu, slažu se prema redosljedu naznačenom u aneksu Zahtjeva za isplatu, kako bi se olakšala kasnija obrada od strane Odsjeka za autorizaciju plaćanja.

Zahtjev za isplatu mora sadržati sve, u cjelosti plaćene račune, u skladu sa odabranom ponudom i ugovorom. Podrška iz IPARD like 2.2 projekta obračunavaće se u neto iznosu od ugovorene cijene (bez PDV-a). Sredstva predviđena IPARD like 2.2 programom za bespovratnu podršku, ne mogu se isplatiti korisniku u iznosu višem od onog koji je definisan ovim Priručnikom. Korisnik je dužan da podnese samo one račune koji se odnose na ulaganja u projekat i koja pripadaju spisku prihvatljivih investicija.

Svi dokumenti koji se odnose na plaćanja za ugovoreni projekat, osim računa za opšte troškove i pripremne radove, moraju biti datirani nakon datuma potpisivanja Ugovora o dodjeli sredstava bespovratne podrške između MPRR i korisnika.

Zahtjev za isplatu se podnosi u roku navedenom u Ugovoru o dodjeli sredstava bespovratne podrške. Ako korisnik procijeni da će projekat kasniti sa realizacijom, obavezan je dostaviti Zahtjev za odobrenje promjena, s objašnjenjem i pripadajućom dokumentacijom koja se odnosi na promjene, ne kasnije od 30 dana prije isteka roka za podnošenje Zahtjeva za isplatu.

Korak 8 – Kada ćete dobiti povraćaj sredstava i kako?

Kontrola na terenu sprovodi se prije potpisivanja Ugovora o dodjeli sredstava bespovratne podrške, prije isplate i tokom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja. Korisnici čije se investicije kontrolišu, obavezne su pripremiti sve potrebne podatke i materijale za sprovođenje kontrole na terenu.

U slučaju da korisnik ne dozvoli ili spriječi kontrolu na terenu, ili da na bilo koji drugi način utiče na rad kontrolora, podneseni zahtjev ili zahtjev za isplatu zbog kojeg se vrši kontrola na terenu neće biti odobren. Kontrolori na terenu će imati pristup svojoj dokumentaciji vezanoj za ulaganje sufinansirano sredstvima predviđenim iz IPARD like programa bespovratne podrške tokom svih kontrola koje se sprovode.

Pod uslovom da su sve administrativne provjere i kontrole na terenu koje se odnose na podneseni Zahtjev za isplatu pozitivno riješene, Direktorat za plaćanja će izvršiti uplatu korisniku u roku od šest (6) mjeseci od dana prijema kompletnog Zahtjeva za isplatu i, nakon isplate sredstava, Odsjek za autorizaciju plaćanja će obavijestiti korisnika da su sredstva uplaćena na žiro račun koji je korisnik dao.

Nakon isplate sredstava na žiro račun korisnika, Odsjek za računovodstvo i budžet će proknjižiti sva plaćanja koja su izvršena korisnicima iz sredstava u računovodstveni sistem MPRR-a/Direktorata za plaćanja.

Plaćanja će se procesuirati u roku od 30 dana od izdavanja spiska za plaćanja od strane Direktorata za plaćanja.

Korak 9 – Obaveza čuvanja investicije u predviđenoj namjeni

U toku 5 godina nakon konačne isplate, terenski kontrolori iz Direktorata za plaćanja će provjeriti sve investicije iz ovog Javnog poziva (100% terenskih kontrola će biti sprovedeno).

Ako terenski kontrolori utvrde da je investicija promijenjena ili je došlo do promjene u prirodi vlasništva jedne stavke ili infrastrukture koja daje neopravdanu prednost novom vlasniku što bi narušilo kriterijume ovog javnog poziva, ili prekida ili izmiještanja proizvodne aktivnosti sufinansirane van Crne Gore, korisnik je u obavezi da vrati sredstva za koja je podržan.

Prijem zahtjeva za IPARD like 2.2 poziv je od 1. februara 2017. godine do 31. marta 2017. godine, a odobravanje primljenih zahtjeva će se vršiti nakon završetka ovog Poziva (tj. nakon 31. marta 2017. godine).

Potpisivanje Ugovora o dodjeli sredstava bespovratne podrške će se vršiti nakon završetka ovog Poziva, tj. nakon obrade svih pristiglih zahtjeva.

Zahtjev za podršku na propisanom obrascu, sa pratećom dokumentacijom, predaje se **isključivo** putem preporučene pošte na adresu: **Direktorat za plaćanja, Moskovska 101, 81000 Podgorica.**

Prijem zahtjeva će se vršiti od 01. februara 2017. do 31. marta 2017. godine, a odobravanje primljenih zahtjeva će se vršiti nakon završetka ovog Poziva (tj. nakon 31. marta 2017. godine). Detaljna uputstva o prihvatljivim investicijama, kriterijumima podrške, procedurama za korišćenje podrške kao i potrebnu dokumentaciju za konkurisanje možete preuzeti sa web sajta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (www.mpr.gov.me) i Savjetodavne službe (www.savjetodavna.org), a informacije se mogu dobiti i putem telefona ili lično na sljedećoj adresi:

Direktorat za plaćanja, Moskovska 101, 81000 Podgorica, tel: 020 672 026; 067 205 790.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, tel: 020 201 945

Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji:

Podgorica, tel: 020 206 710

Bar, tel: 030 313 630

Cetinje, tel: 041 235 376

HercegNovi, tel: 031 323 444

Nikšić, tel: 040 201 122

Berane, tel: 051 235 408

Bijelo Polje, tel: 050 486 699

Služba za selekciju stoke:

Podgorica, tel: 020 265 337

Bar, tel: 030 312 965

Nikšić, tel: 040 212 012

Berane, tel: 051 233 301

Bijelo Polje, tel: 050 487 009

Pljevlja, tel: 052 353 505

Ova publikacija nastala je uz pomoć Evropske unije.
Odgovornost za sadržaj ove publikacije snosi isključivo
Ministarstvo poljoprivrede ruralnog razvoja Crne Gore
i on ni u kom slučaju ne odražava stanovišta Evropske unije.

Evropsku uniju čini 28 država članica koje su odlučile da postepeno spajaju svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno, u periodu proširenja od 50 godina, izgradile su zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, uz održavanje kulturne raznolikosti, tolerancije i individualnih sloboda. Evropska unija je posvećena razmjeni svojih dostignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

Evropska komisija je izvršno tijelo Evropske unije.